

Mitja Reichenberg:

Poslušajmo filme: filmska glasba skozi zgodovino in uho

Peter Žargi

Mitja Reichenberg, avtor številnih del, ki se tako ali drugače dotikajo poslušanja, vrednotenja in analiziranja filmske glasbe oziroma eden najopaznejših slovenskih akterjev tega področja. Njegova najnovejša knjiga *Poslušajmo filme: filmska glasba skozi zgodovino in uho* (Umco, 2011) je preurejen skupek poglavij mesečne kolumne, ki je med leti 2008 in 2010 izhajala v *Kinotečniku*, po avtorjevih besedah pa je namenjena tako študentom sorodnih smeri kot tudi širši javnosti, ki si želi več vpogleda v razumevanje filmske glasbe. Vsako od petnajstih poglavij je posvečeno določenim žanrom, skladateljem ter režiserjem in zgodovini, vsa pa povezuje poučevanje poslušanja filmske glasbe.

Poslušajmo filme je vsebinsko široko zastavljeno delo, četudi kot »le« zbornik že objavljenega, in deluje na različnih, a prepletajočih se nivojih, med drugim na zgodovinskem, pedagoškem in socio-kulturološkem. Zgodovinski vidik presega skupek enciklopedičnih navedkov in je obdelan s poznavalsko natančnostjo. Avtor se dotakne začetkov filma in kasneje filmskega zvoka ter izvora sodobne montaže; nekaj strani posveti tehniki zapisovanja zvoka; opiše prehod na zvočni film in spreminjajočo se vlogo zvoka ter uporabo klasične glasbe v filmu skozi čas; preleti glasbo slovenskega filma in njene ustvarjalce ter poda interpretativno popotnico vrsti skladateljev in njegovim stvaritvam, vse do najnovejših filmov.

Knjiga je mnogo več kot le zgodovinski prelet; vseskozi prisotna pedagoška plat spisov razkriva željo po razsvetljevanju s strani navdušenca in strokovnjaka, ki je imel možnost uvideti širino in večplastnost nečesa in mora to sedaj deliti. Avtor si želi, da bralec spregleda, da vidi kompleksnost filmskega zvoka (glasba bi bila tu preozek pojem) in njegovo lepoto, moč njegove govornice – a vendar ne ponuja in ne odobrava bližnjic. Od bralca oz. učenca Reichenberg pričakuje napor in to je ena izmed najsvetlejših točk njegovih spisov. Razumevanje glasbe zahteva celega človeka, trud, ki ga človek vloži v samoizobraževanje, pa je poplačan ob nadaljnjem poslušanju. Kritičen je do povprečnosti in (kulta) kulturne identitete ter glasbenega elitizma; in četudi bi marsikdo ravno njegov pristop napora in do neke mere teoretskega zaledja, ki ga terjaja kot predpogoj za boljše razumevanje glasbe, označil za elitističnega, se zdi Reichenberg sposoben spoštovati sleherni glasbeni žanr in stil.

Slednje je sicer v nasprotju z občasnim vtisom, ki ga avtor vzbudi ob omembi šolanja skladateljev kot skorajšnje nujnosti in ne le prednosti (kar bi z napačno interpretacijo kaj hitro izničilo vpliv

skladateljskih samoukov, kot sta na primer Vangelis in François de Roubaix), vendar je ta vtis tudi posledica na trenutke okorele izraznosti knjige. Le-ta je glavni in edini problem tega dela in nas vrne na prej omenjeni trud ob poslušanju. Avtor namreč ob komentiranju glasbe in zvoka povzema zajetno število mislecev od Adorna do Žižka, s čimer razpravo o filmski glasbi popelje v filozofske vode, a tega ne izpelje vedno uspešno. Njegove misli in vprašanja prepogosto obvisijo v zraku, ujete med zgodovinskimi dejstvi in bolj poljudnoznanstveno analizo. Reichenberg se, ironično, sam sprašuje, koliko lahko razumemo filmsko glasbo brez ustrezne teoretske podlage – in čeprav se z njim strinjam, da ravno ta podlaga pogosto pripomore k razumevanju umetnosti, avtor zahteva od bralca morda preveliko predznanje filozofije, da bi bilo njegovo sporočilo res prodorno. Tako razprave ne delujejo vedno jasne in dovršene, predvsem pa ne dovolj podprte s konkretnimi primeri. Oziroma, vprašanje o teoretskem predznanju kot predpogoju za boljše razumevanje glasbe lahko prenesemo na razumevanje knjige ali pa katerekoli druge umetnosti.

Skratka, knjiga je polna zanimivih informacij, opaznanj in smerokazov za različna razmišljanja; vendar sta ji do neke mere v napoto njena narava zbirke kolumn, ki celoti na trenutke srka koherentnost, in pa filozofska ohlapnost. Avtor je veliko uspešnejši, ko navaja različne poglede Prokofjeva in Stravinskega na vlogo latinskih besedil v filmski zborovski glasbi, ko analizira *Aleksandra Nevskega* in uporabo Bachove *Toccate in fuge v d-molu* v filmih; v bolj abstraktnih vodah pa se knjiga občasno prelevi v filozofski *Kdo je kdo* ... Kljub tem pomanjkljivostim je *Poslušajmo filme* poučno branje, pri katerem smo z Reichenbergove strani spodbujani k čudenju, nadaljnjemu raziskovanju in predvsem poslušanju.

